

1

2021

Letnik XXIV

ISSN 1318-6388

Slovenščina v šoli

Vsebina

ZA UVOD

Mag. Mirjam Podsedenshek | **Dati je – deliti** | 1

RAZPRAVE

Ana Erzar | **Predopismenjevanje
v javnem vrtcu in vrtcu montessori** | 2

INTERVJU

Dr. Maja Melinc Mlekuž | **Pogovor z zasl. prof. dr. Božo
Krakar Vogel, utemeljiteljico slovenske
didaktike književnosti: Ves čas me je
motiviralo vsakršno početje, kjer je bilo
mogoče povezovanje teorije s prakso.** | 11

DIDAKTIČNI IZZIVI

Nastja Stropnik Naveršnik | **Obravnavaj književnih
besedil pri pouku slovenščine v 6. in 7. razredu
z de Bonovim orodjem CoRT** | 17

Martina Čapelnik | **Nadarjeni učenci in inovativni
pristopi pri obravnavi konstruktivizma** | 25

Ernesta Dejak Furlan | **Večplastnost dela z dijaki tujci** | 31

Vanja Novak | **Valentin Vodnik – od ideje do filma** | 39

Mag. Gabriela Zver | **Preverjanje domačega branja
na daljavo** | 43

Zdenka Holsedl Pertoci | **Pouk slovenščine v nižjem
poklicnem izobraževanju** | 53

Irena Velikonja Kolar | **Problemsko-ustvarjalni pouk
slovenščine v gimnaziji: od preučevanja virov
do nastopa na okrogli mizi** | 58

PREDSTAVITVE

Eva Jurman | **Poletna šola slovenščine 2021**

Revija je vpisana v razvid medijev, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo, pod zaporedno številko 574.

© Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2021

Vse pravice pridržane. Brez založnikovega pisnega dovoljenja ni dovoljeno nobenega dela te revije na kakršenkoli način reproducirati, kopirati ali kako drugače razširjati.

Ta prepoved se nanaša tako na mehanske oblike reprodukcije (fotokopiranje) kot na elektronske (snemanje ali prepisovanje na kakršenkoli pomnilniški medij).

Poštnina plačana pri pošti 1102 Ljubljana.

Slika na naslovnici: Josip Jurčič – portret (med letoma 1865 in 1881). Foto Ernest Pogorelc. Javna last.

Vir: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:JurcicJosip_foto-Pogorelc_\(2\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:JurcicJosip_foto-Pogorelc_(2).jpg) (8. 3. 2021).

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo

Predopismenjevanje v javnem vrtcu in vrtcu montessori

Acquisition of Pre-Literacy Skills in a Public Kindergarten and Montessori Kindergarten

Izveleček

Spoznanje, da so v slovenskem prostoru prisotni različni alternativni koncepti predšolske vzgoje in da se ti lotevajo predopismenjevanja v predšolskem obdobju na različne načine, me je spodbudilo k temu, da s kvalitativno raziskavo ugotovim, kako se predopismenjevanje v predšolskem vzgojnem konceptu montessori razlikuje od predopismenjevanja v javnem vrtcu. V raziskavi se je izkazalo, da predšolski koncept montessori v predšolsko obdobje vnaša določene posebnosti, med njimi prav gotovo tudi nekaj prednosti, ki bi jih bilo morda smiselno vključiti tudi v javni vrtec. Vsekakor pa je treba poudariti, da ima tudi javni vrtec, delujoč po Kurikulumu za vrtce, določene prednosti pri razvijanju predopismenjevalnih zmožnosti.

Abstract

The realization that various alternative concepts of preschool education are practised in Slovenia and that they tackle the acquisition of pre-literacy skills in different ways, has encouraged me to conduct qualitative research to determine the differences between the acquisition of pre-literacy skills in the Montessori concept of preschool education and the acquisition of pre-literacy skills in a public kindergarten. The research has shown that the Montessori preschool concept introduces certain special features into the preschool period, some of which are undoubtedly advantageous and should perhaps be incorporated into public kindergartens. However, it should be emphasized that a public kindergarten, operating in accordance with the Kindergarten Curriculum, has certain advantages when it comes to developing pre-literacy skills.

Ključne besede:

porajajoča se pismenost, predopismenjevalne zmožnosti, Kurikulum za vrtce, Program vrtca montessori

Keywords:

emergent literacy, pre-literacy skills, Kindergarten Curriculum, Montessori Kindergarten Programme

1 Uvod

Raziskave so pokazale, da dosežki pri razvoju porajajoče se pismenosti v predšolskem obdobju vplivajo na kasnejšo uspešnost pri opismenjevanju, tj. pri učenju branja in pisanja v prvem razredu osnovne šole (Potočnik, 2008). Prav zato je zelo pomembno, da odkrivanju in razvijanju predopismenjevalnih zmožnosti v predšolskem obdobju namenimo veliko pozornosti. Če želimo, da otrok ob vstopu v šolo in začetku sistematičnega opismenjevanja ne bo imel težav, moramo z različnimi predopismenjevalnimi dejavnostmi pri njem razvijati vidno in slušno razločevanje, orientacijo in grafo-motoriko. Ob izvajanju le-teh pa bo otrok pridobival in razvijal sposobnosti sledenja in razumevanja navodil.

2 Predopismenjevanje

Da bi otroci pri formalnem učenju branja in pisanja v šoli hitreje napredovali, je treba v predšolskem obdobju začeti sistematično razvijati predopismenjevalne zmožnosti. Otroci bodo s pomočjo predopismenjevalnih dejavnosti razvijali in spoznavali splošno sprejeta oz. dogovorjena pravila pisanja, črke, razvijali fonološko zavedanje, razumevanje povezanosti med glasovi in črkami, razumevanje funkcije tiska, fonološki spomin in interes za tisk (Marjanovič Umek, Kranjc in Fekonja, 2006).

M. Grginič poudarja, da moramo otroku v predbralnih in -pisalnih dejavnostih zagotoviti dovolj časa in različnih priložnosti v jezikovno bogatem okolju, ki vključuje govorjeno in tiskano besedo, da pridobijo trdne temelje za formalno učenje branja in pisanja (Grginič, 2012).

Za razvoj predopismenjevalnih zmožnosti M. Grginič predlaga razne dejavnosti, in sicer v predšolskem obdobju naj bi otroci dobili vpogled v glasovno strukturo jezika predvsem z raziskovanjem (poslušanjem) govora, z odkrivanjem zveze med glasom in črko na smiseln in igriv način, zato vzgojitelji/-ice najpogosteje uporabljajo karte z rimami, pesmimi, prstnimi igrami in izštevankami. Zaznavno zmožnost razvijajo s sledenjem besed in glasnim izrekanjem ob napisih na plakatih, tabli itd., ki jih kaže vzgojitelj/-ica. Z usmerjenostjo k napisom (plakatom, tablam) pa otroci razvijajo pozornost. Semantično zmožnost, grafično in fonološko zavedanje pa otroci razvijajo ob skupnem branju knjig. Branje znanih slikanic v manjših skupinah (dialoško branje), ko se otroci izmenjujejo v vlogi bralcev, pripovedovalcev in poslušalcev, omogoča pridobivanje pripovednih shem in besedišča. Prav tako naj bi otroci imeli možnost, da v dramskem kotičku predstavijo pravljico z dramsko ali lutkovno igro (Grginič, 2007a).

Poleg naštetih dejavnosti ter ciljev predopismenjevanja je treba še posebej poudariti spremljanje in vrednotenje predšolske pismenosti. Vzgojitelj/-ica mora jezikovne dejavnosti s predvidenimi cilji tedensko načrtovati ter spremljati in vrednotiti otrokove dosežke. Le z rednim opazovanjem in beleženjem otrokovega napredka bomo lahko spremljali individualen razvoj predopismenjevalnih zmožnosti (Grginič, 2007b).

3 Predopismenjevanje v pedagogiki montessori

Razvoj predopismenjevalnih zmožnosti se v vrtcu montessori začne že zelo zgodaj. Maria Montessori je prvih pet let otrokovega življenja prepoznala kot občutljivo obdobje za jezik. Občutljivo obdobje je strnjen čas v življenju otroka, ko je otrok posebej dojemljiv za

Otroku moramo v predbralnih in -pisalnih dejavnostih zagotoviti dovolj časa in različnih priložnosti v jezikovno bogatem okolju, ki vključuje govorjeno in tiskano besedo, da pridobijo trdne temelje za formalno učenje branja in pisanja.

Občutljivo obdobje je strnjen čas v življenju otroka, ko je otrok posebej dojemljiv za določene dražljaje do te mere, da ostali stopijo v ozadje. Občutljivo obdobje opazimo, ko se pri otroku pojavi močan interes za določeno stvar.

Priprava na pisanje v vrtcu montessori obsega različne dejavnosti, od katerih je vsaka tako mikavna, da omogoča številne ponovitve.

določene dražljaje do te mere, da ostali stopijo v ozadje. Občutljivo obdobje opazimo, ko se pri otroku pojavi močan interes za določeno stvar. Otrok se pisanja lahko spontano in z veseljem nauči pred iztekom te dobe, to pa pomeni, da otroci z vstopom v šolo jezikovno občutljivost že izgubijo, s tem pa tudi priložnost, da se pisanja naučijo brez posebnega zaveznega napora (Montessori, 2008). Torej v javnem vrtcu ne izkoristijo otrokove jezikovne občutljivosti, da bi se spontano, brez večjih naporov naučil pisati, ampak se tega nauči z vstopom v šolo. M. Montessori je menila, da se otrok, če zamudi občutljivo obdobje, iste stvari nauči z večjim naporom, kot bi se tega naučil v občutljivem obdobju.

Okolje mora biti za otroka v tem obdobju bogato tako v priložnosti za govorjeno besedo (poslušanje zgodb, rim, pesmi, pogovori z drugimi), kakor z uvajanjem v opismenjevanje (Montessori inštitut, b. d.). Tega se zavedajo tudi v javnem vrtcu, kar je potrdila moja raziskava. V vseh obiskanih vrtcih je bilo okolje spodbudno za razvoj predopismenjevalnih zmožnosti.

Priprava na pisanje v vrtcu montessori obsega različne dejavnosti, od katerih je vsaka tako mikavna, da omogoča številne ponovitve. To so dejavnosti s področja vsakdanjega življenja (vaje za pincetni prijem, prelivanje, ločevanje, ribanje, poliranje, zabijanje žebličkov itd.), ki otroku pomagajo izboljšati koncentracijo, pripraviti roko na pisanje, vzpostaviti nadzor nad gibanjem in koordinacijo oči in roke ter dejavnosti s področja zaznavanja (klade z valji, roza stolp, kovinski liki, zvočni valji, geometrijski liki itd.), ki razvijajo otrokovo dožemanje, kvalitativne sposobnosti, vidno in slušno razločevanje ter sposobnost primerjave in klasifikacije. Vse dejavnosti na področju vsakdanjega življenja in zaznavanja so potrebne za razvoj pisnega jezika in predstavljajo prvo stopnjo k opismenjevanju (Richardson, 1997). Takšnih dejavnosti v javnem vrtcu ne zasledim. V vrtcu montessori imajo na področju zaznavanja številne didaktične pripomočke, ki spodbujajo razvoj predopismenjevalnih zmožnosti, ki pa jih v javnem vrtcu nimajo. Prav tako v javnem vrtcu ne opazim vsakodnevnih dejavnosti, kot so ribanje mize, pomivanje oken, pometanje tal, s katerimi otrok razgibava ramenski obroč, komolec in zapestja in s tem pripravlja roko na pisanje. Vendar pa v javnem vrtcu prav tako izvajajo različne dejavnosti za razvoj fine motorike ter vidnega in slušnega razločevanja. Te so v naprej načrtovane in jih izvaja celotna skupina otrok. Za razliko od vrtca montessori, kjer se večino dejavnosti izvaja individualno.

Do razvoja pisanja otroka vodi nekaj pomembnih korakov (Lillard, 2005). M. Montessori je pri pisavi ločila dve osnovni obliki gibanja: priprava na pisanje in risanje različnih oblik posameznih črk, ki skupaj predstavljata gibalni mehanizem pisanja. Za pisanje je treba pravilno držati pisalo in ga brez težav voditi tako, da se zapiše določeni znak. To pa ne zahteva samo treh prstov, ki pisalo držijo, ampak zahteva sodelovanje cele roke (Zrimšek, 2003). V vrtcu montessori za razliko od javnega vrtca temu namenjajo več pozornosti. Vzgojitelj in vzgojiteljica iz javnega vrtca sta v intervjuju povedala, da dejavnosti za pravilno držo pisala ne izvajata. V primeru, da otrok nepravilno drži pisalo, ga opozorita in mu pokažeta, kako pravilno držimo pisalo. Zaradi majhnega vzorca pa ne morem posploševati in trditi, da v javnem vrtcu ne izvajajo dejavnosti za pravilno držo pisala. V vrtcu montessori to spodbujajo z različnimi dejavnostmi na področju vsakdanjega življenja: vaje za razgibavanje komolca (pomivanje mize, oken, brisanje prahu ...) in zapestja (šivanje, pometanje, nega listov, mletje kave, loščenje čevljev ...). V konceptu montessori začnejo uriti pincetni prijem že zelo zgodaj. *Materiali*, M. Montessori je izraz uporabila za učne pripomočke, ki se uporablja za urjenje le-tega, so klade z valji in vsi ostali materiali

s čepki (sestavljanke, kovinski liki). Aktivnost ima več pozitivnih učinkov na kasnejši razvoj pisanja: krepitev prsta in palca ter razvoj koordinacije, ki je potrebna za držanje pisala (Lillard, 2005). Nato otrok nadaljuje z razvojem zapestja, povezanega s pisanjem. Za urjenje oziroma pripravo roke na pisanje, natančneje za učenje drže in uporabe pisala je M. Montessori oblikovala razvojni material, namenjen posredni pripravi na pisanje, ki se imenuje kovinski liki. S kovinskimi liki otroci uporabljajo 10 barvnih svinčnikov za sledenje znotraj roza okvirja ali vzdolž zunanje strani vstavljene oblike. Kasneje zapolnjujejo vstavljene risbe s črtami, da bi bolje nadzorovali svinčnik. Ko se otroci naučijo slediti kovinskemu vložku, se naučijo risati serijo povezanih, vzporednih, ravnih črt znotraj okvirja, ki otroke uči nadzorovati roko in svinčnik v naravnem tekočem gibanju pisanja (Lillard, 2005). V javnem vrtcu pa razvoj grafomotorike urijo predvsem z grafomotoričnimi vajami v obliki učnih listov. Otroci v javnem vrtcu vsakodnevno rešujejo grafomotorične vaje in s tem vadijo držo telesa, držo pisala in roke ter s tem ozaveščajo grafične poteze. V istem obdobju, ko otroci v vrtcu montessori uporabljajo kovinske like, se učijo tudi črke abecede, začenši s samoglasniki. Za prepoznavanje in poimenovanje glasov otroci uporabljajo peščene črke, lesene deščice, na katerih so nalepljene črke abecede iz smirkovega papirja. Peščene črke so dveh barv: modre (samoglasniki) in rdeče (soglasniki). Otroci izgovarjajo glasove, in ne imen črk. Glas takoj povežejo z besedo, zloge pa izgovarjajo po dobro znani fonetični metodi. Otroci z blazinicama dveh prstov drsijo po črki, na tak način se gibi dlani in roke utrdijo, in med tem glasno izgovarjajo. Pravilni zapis črke se vgradi v mišični spomin. Otrok si lahko tako lahko zapomni črko na tri načine: s pogledom, dotikom in izgovarjavo. S taktilno izkušnjo prepozna črko, to je pogoj, da lahko glas poveže s pripadajočo črko (Zrimšek, 2003). Takoj ko otrok pozna nekaj samoglasnikov in soglasnikov, začne sestavljati besede. Pri tem jim pomaga premična abeceda, leseni zaboj z majhnimi prostorčki, v katerih so iz trpežne plastike izrezane male pisane črke slovenske abecede v dveh barvah (modri in rdeči). Vzgojitelj/-ica pokaže otrokom, kaj naj s črkami delajo: izgovori neko besedo, npr. miza, nato analizira besedo, tako da izgovarja glasove ločeno: m (vzame črko m), nato še i, z in a. Dvigne vsako črko in izgovori pripadajoči glas ter sestavi besedo. Tako ima otrok ob koncu na mizi/preprogi v vrsti štiri črke: m-i-z-a (Zrimšek, 2003). Otroci, ki obiskujejo javni vrtec se z glaskovanjem srečajo z vstopom v šolo oz. začetkom sistematičnega opismenjevanja.

Otroci z blazinicama dveh prstov drsijo po črki, na tak način se gibi dlani in roke utrdijo, in med tem glasno izgovarjajo. Pravilni zapis črke se vgradi v mišični spomin. Otrok si lahko tako lahko zapomni črko na tri načine: s pogledom, dotikom in izgovarjavo.

4 Raziskava

V raziskavi sem primerjala razvijanje predopismenjevalnih zmožnosti v javnem vrtcu in vrtcu montessori. Uporabila sem kvalitativni raziskovalni pristop z deskriptivno metodo pedagoškega raziskovanja. V raziskavo so bili vključeni otroci dveh oddelkov (34 otrok) in vzgojiteljica in vzgojitelj v javnem vrtcu ter otroci dveh oddelkov (38 otrok) in dve vzgojiteljici v vrtcu montessori.

V raziskavi so bile uporabljene najrazličnejše kvalitativne tehnike zbiranja podatkov, in sicer analiza Kurikuluma za vrtce (1999) ter Programa Hiše otrok Montessori (2010), polstrukturiran intervju z vzgojiteljem in vzgojiteljicami ter polstrukturirano opazovanje v oddelkih javnega vrtca in vrtca montessori.

5 Rezultati in interpretacija

V nadaljevanju bom skozi prizmo podobnosti in razlik predstavila rezultate raziskave.

5.1 Podobnosti

Pri razvijanju predopismenjevalnih zmožnosti se podobnosti med javnim vrtcem in vrtcem montessori kažejo v spodbudnem okolju, motivaciji in aktivnosti otrok, ustreznosti vzgojiteljevih/vzgojiteljicinih odzivov in izražanja, branju otrokom, obisku knjižnice in v sodelovanju s starši.

V oddelku montessori je okolje zasnovano tako, da otroka spodbuja k samostojnemu raziskovanju. Vsi materiali so na dosegu otrok.

V oddelkih montessori je poleg knjižnega kotička prisotnih še šest tematskih kotičkov, ki jih sami imenujejo področja: področje vsakdanjega življenja, jezika, znanosti, zaznavanja, matematike in umetnosti.

5.1.1 Spodbudno okolje za razvoj predopismenjevalnih zmožnosti

Vsem štirim vrcem je skupno to, da se prostor prilagaja glede na tematiko, po stenah so obešene slike, plakati in vsi otroci imajo stalen dostop do papirja in pisal. Vsi vrtci imajo v svojem oddelku knjižni kotiček, vendar imajo v javnem vrtcu otroci na razpolago veliko več knjig. V enem izmed javnih vrtcev imajo v vrtcu tudi lastno knjižnico, ki jo vzgojitelj skupaj z otroki obiše večkrat letno.

V oddelku montessori je okolje zasnovano tako, da otroka spodbuja k samostojnemu raziskovanju. Vsi materiali so na dosegu otrok. Omare in regali, na katerih so zloženi materiali, so nizki in prilagojeni višini otrok, tako da jih lahko doseže vsak otrok. Materiali na policah se menjavajo po potrebi, glede na interes otrok in razvojno stopnjo otrok. Vzgojiteljici navajata, da materiale menjata 1- do 2-krat mesečno. V javnem vrtcu je le del pohištva (stoli, mize) prilagojen otrokom. Omare v igralnici so segale do stropa, vendar pa so bili pripomočki za pisanje (listi, barvice) vseeno na dosegu otrok – na spodnjih policah. V oddelkih montessori je poleg knjižnega kotička prisotnih še šest tematskih kotičkov, ki jih sami imenujejo področja: področje vsakdanjega življenja, jezika, znanosti, zaznavanja, matematike in umetnosti. Na področjih jezika, zaznavanja in vsakdanjega življenja so otrokom ves čas na voljo materiali za razvijanje predopismenjevalnih zmožnosti.

5.1.2 Motivacija in aktivnost otrok

Tako v javnem vrtcu kot v vrtcu montessori je bila večina otrok v času dejavnosti motiviranih za delo. V vseh vrtcih pa se je zgodilo, da je nekaj otrok potrebovalo dodatno spodbudo.

V vrtcu montessori so otroci samopobudno posegali po materialih, ki so namenjeni razvoju predopismenjevalnih zmožnosti, kar pa je posledica samega načina dela. V javnem vrtcu poseganja po materialih, namenjenih razvoju predopismenjevalnih zmožnosti, skoraj ni bilo, ker je način dela drugačen in otroci med načrtovanimi dejavnostmi nimajo svobodne izbire. Vzgojitelj in vzgojiteljica iz javnega vrtca sta v intervjuju povedala, da nimata težav z motivacijo in odklanjanjem sodelovanja pri načrtovanih dejavnostih.

Aktivnost otrok v javnem vrtcu in v vrtcu montessori se ni bistveno razlikovala. Razliko je bilo moč opaziti le v dolžini načrtovanih aktivnosti. Otroci v vrtcu montessori so bili aktivni približno 2,5 ure, medtem ko so v enem izmed javnih vrtcev aktivno delali le 1 uro.

5.1.3 Ustreznost vzgojiteljevih/vzgojiteljicinih odzivov in izražanja

V neposrednem opazovanju sem ugotovila, da se vzgojitelj in vzgojiteljice ustrezno odzivajo na otroke in se primerno izražajo.

Lahko bi rekla, da je bilo okolje v vrtcih montessori nekoliko bolj umirjeno od javnega vrtca. Govor vzgojiteljic v vrtcu montessori je bil tišji in mirnejši. Graj skoraj ni bilo zaznati. Razliko je bilo moč zaznati pri dajanju pohval, saj teh v vrtcu montessori skoraj ni bilo.

5.1.4 Branje vzgojitelja/-ice otrokom

Vsi vrtci poročajo o rednem branju pravljic. V treh od štirih vrtcev berejo vsak dan, zjutraj pred začetkom dela ali v času počitka. Le v enem izmed javnih vrtcev vzgojitelj pove, da bere otrokom 2-krat tedensko. Pri branju oziroma izbiri knjig so pozorni, da je pravljica vezana na obravnavano tematiko, da otroke pritegne, da je zanimiva in tudi malo šaljiva.

Vsi intervjuvanci povejo, da v večini primerov ne izvajajo dejavnosti po branju, razen če knjiga služi kot pomoč pri reševanju sporov, spoznavanju določene tematike ali je namenjena uvajanju nove teme.

5.1.5 Obisk knjižnice

Pri obisku knjižnice med javnim vrtcem in vrtcem montessori ni bistvenih razlik, a vseeno izstopa eden od javnih vrtcev, saj ima lastno knjižnico, ki jo skupaj z otroki večkrat letno obišejejo. Oba oddelka javnega vrtca in en oddelek vrtca montessori se na bralne urice v javno knjižnico odpravijo 1-krat letno, medtem ko se en oddelek vrtca montessori v javno knjižnico odpravi vsaka dva meseca.

5.1.6 Sodelovanje s starši

V vseh obiskanih vrtcih je sodelovanje s starši na področju razvoja predopismenjevalnih zmožnosti skromno. Vsi vzgojitelji so poročali o tem, da s starši sodelujejo po potrebi in pri tem omenjali govorilne ure. Noben vzgojitelj oziroma noben vrtec ne nudi izobraževanja, roditeljskih sestankov na temo predopismenjevanja.

5.2 Razlike

Večje razlike med javnim vrtcem in vrtcem montessori je bilo moč opaziti pri ciljih in dejavnostih v osnovnih dokumentih vrtca, načrtovanju predopismenjevalnih dejavnosti in obliki dela, uporabi učnih pripomočkov, spremljanju otrokovega napredka, spodbujanju govornega nastopanja in viru znanja vzgojitelja in vzgojiteljic.

5.2.1 Cilji s področja jezika v Kurikulumu za vrtce in Programu Hiše otrok Montessori

Oba programa ponujata natančne cilje na področju jezika, vendar so ti v *Programu Hiše otrok Montessori* za področje predopismenjevanja veliko bolj konkretni in številnejši.

V *Programu Hiše otrok Montessori* so dejavnosti za razvoj predopismenjevalnih zmožnosti zastavljene bolj konkretno in so osredotočene na razvoj govora, poslušanja in razvoj ustnega ter pisnega jezika. Poleg konkretnih dejavnosti so v dokumentu navedeni tudi didaktični pripomočki. V *Kurikulumu za vrtce* dejavnosti niso navedene po posameznih področjih, ampak za celotno področje jezika. Prav tako pa v slednjem ne zasledimo nabora priporočenih pripomočkov za razvoj jezika.

5.2.2 Načrtovanje dejavnosti in oblika dela

Tako javni vrtec kot vrtec montessori z dejavnostmi omogočata vsakodnevno razvijanje predopismenjevalnih zmožnosti, tako v času načrtovanih dejavnosti kot v času popoldanskih aktivnosti. Vzgojiteljici v vrtcu montessori navajata, da razvoj predopismenjeval-

V vrtcu montessori si vsak otrok sam izbere delo, ki mu je všeč, in dela samostojno, v dvojici ali v manjši skupini. V primerjavi z vrtcem montessori vzgojitelj in vzgojiteljica v javnem vrtcu načrtujeta dejavnosti za celotno skupino.

nih zmožnosti poteka vsakodnevno, medtem ko vzgojitelj in vzgojiteljica v javnem vrtcu omenita, da načrtovane dejavnosti za razvoj predopismenjevalnih zmožnosti izvajata 1- do 3-krat na teden. Omenila sta, da otroci med počitkom oziroma v popoldanskem času skoraj vsakodnevno rešujejo tudi grafomotorične vaje.

V vrtcu montessori si vsak otrok sam izbere delo, ki mu je všeč, in dela samostojno, v dvojici ali v manjši skupini. V primerjavi z vrtcem montessori vzgojitelj in vzgojiteljica v javnem vrtcu načrtujeta dejavnosti za celotno skupino. Vzgojitelj poroča o pogosti uporabi frontalne oblike dela, ker meni, da je treba otroke pripraviti na šolo.

5.2.3 Učni pripomočki za razvijanje predopismenjevalnih zmožnosti

V uporabi pripomočkov za razvijanje predopismenjevalnih zmožnosti sem med javnim vrtcem in vrtcem montessori opazila veliko razliko. V oddelku montessori imajo otroci na voljo bistveno več didaktičnih pripomočkov kot v javnih vrtcih. V slednjih je uporaba in izbira didaktičnega materiala odvisna od vzgojitelja.

V javnem vrtcu vzgojitelj in vzgojiteljica izpostavita predvsem grafomotorične vaje – delovni listi, škarje in revije. Med prosto igro pa sem opazila tudi številne didaktične igrače (žeblički, geomag, perlice ...), ki spodbujajo razvoj predopismenjevalnih zmožnosti, a jih vzgojitelj in vzgojiteljica nista navedla.

V vrtcu montessori imajo otroci ves čas na voljo veliko didaktičnih pripomočkov za razvoj predopismenjevalnih zmožnosti. Vsak otrok si izbere material, ki mu je všeč. Uporabljajo naslednje pripomočke: premična abeceda, kovinski liki, pikala, peščene črke, striženje – posebni listi za striženje, ki se stopnjujejo po zahtevnostni stopnji, glasovni zaboj, tridelne karte (besedišče), materiale s čepki (klada z valji, sestavljanke), tabla s kredo, materiale iz geometrijske omare, roza stolp, rjave klade, palice, barvne ploščice, zvočni valji, pripomočki za zapenjanje gumbov, zadrg, zavezovanje vezalk ter pripomočki iz področja vsakdanjega življenja, ki jih vzgojiteljici izdelujeta sami.

Tudi vzgojitelj in vzgojiteljica iz javnega vrtca sta povedala, da didaktične pripomočke izdelujeta sama.

5.2.4 Spremljanje otrokovega napredka

V vrtcu montessori in tudi v sami pedagogiki montessori zelo poudarjajo spremljanje otrokovega razvoja in napredka na posameznih področjih. Vzgojiteljici v vrtcu montessori vsakodnevno spremljata otrokov napredek, si zapisujeta opažanja, težave in materiale, ki jih otrok uporabi. Na podlagi opazovanja pa za vsakega otroka načrtujeta nadaljnji razvoj predopismenjevalnih zmožnosti. Vzgojiteljica si zapiše, katere materiale bo predstavila otroku, razmisli, kako ga bo motivirala za delo in na kateri način mu bo predstavila dejavnost. Vzgojiteljici v vrtcu montessori razvijata predopismenjevalne zmožnosti glede na razvojno stopnjo otroka in njegov interes. Gre za individualno obravnavo posameznega otroka. Dvakrat letno pa za vsakega otroka pripravita zelo podrobno evalvacijo in jo predstavita staršem na govorilnih urah.

V javnem vrtcu razvoj predopismenjevalnih zmožnosti ni individualiziran do te mere kot v vrtcu montessori. Vzgojiteljica in vzgojitelj pišeta pripravo za celotno skupino in tako naredita tudi evalvacijo. Individualne obravnave pa so deležni le otroci z odločbami.

Vzgojiteljici v vrtcu montessori razvijata predopismenjevalne zmožnosti glede na razvojno stopnjo otroka in njegov interes. Gre za individualno obravnavo posameznega otroka.

Vzgojitelj omeni tudi razvojno tabelo za posameznega otroka, ki jo izpolni dvakrat letno. V tem delu vidim ujemanje z evalvacijo, ki jo vzgojiteljici v vrtcu montessori pripravita za govorilne ure.

5.2.5 Spodbujanje govornega nastopanja otrok

Kljub temu da je vsem vrtcem skupen jutranji krog ob ponedeljkih, ko imajo otroci priložnost, da povejo, kaj so počeli čez vikend, v vrtcu montessori vzgojiteljici poročata, da spodbujanju govornega nastopanja posvečata premalo pozornosti. V javnem vrtcu govornemu nastopanju posvečajo več pozornosti v času jutranjega kroga in pri izvajanju projekta Ciciuhec.

5.2.6 Vir znanja vzgojitelja in vzgojiteljic

V javnem vrtcu so se podatki o virih pridobljenega znanja o predopismenjevalnih možnostih močno razlikovali. Vzgojitelj, ki je diplomiral na pedagoški fakulteti, je izpostavil predvsem znanje s fakultete, medtem ko je vzgojiteljica, ki je po izobrazbi prof. biol. in gosp. in je naredila prekvalifikacijo za vzgojiteljico, navedla literaturo, splet in seminarje v okviru službe.

Vzgojiteljici iz vrtca montessori, ki nista diplomirali na pedagoški fakulteti in nimata naziva dipl. vzg., sta izpostavili predvsem izobraževanje za naziv pedagoga montessori, s katerim sta si pridobili diplomu pedagoga montessori za otroke v starosti 3–6 let.

6 Sklep

Raziskava je osvetlila pomen predšolskega vzgojnega koncepta montessori, ki v predšolsko obdobje vnaša določene posebnosti, med njimi prav gotovo tudi nekaj prednosti. Vsekakor moram poudariti, da tudi javni vrtec, delujoč po Kurikulumu za vrtce, uspešno razvija predopismenjevalne zmožnosti, zato samega pristopa ni smotno spreminjati in preoblikovati v sistem, delujoč po konceptu montessori, ampak ga zgolj osvežiti in razmisliti o morebitnem vključevanju določenih elementov pedagogike montessori. Izpostavila bi dve osnovni značilnosti vrtca montessori, ki se bistveno razlikujeta od osnovnih značilnosti javnega vrtca in bi ju bilo smiselno vključiti v razvoj predopismenjevalnih zmožnosti – didaktični pripomočki in individualna, samostojna narava dela pod vzgojiteljevim strokovnim vodstvom. Tako didaktični pripomočki s temeljnimi značilnostmi (npr. izolacija težavnosti, stopnjevanje od preprostega k zapletenemu/konkretnemu k abstraktnemu, kontrola napake, ki omogoča samokontrolo) kot način dela z njimi (npr. samoizbira, otrok se sam odloči, koliko časa bo delal z materialom in kdaj bo dejavnost prekinil, red – priprava materiala za naslednjega otroka in postavitve na svojo mesto) bi lahko predstavljala smotrni dodatek k še uspešnejšemu razvijanju predopismenjevalnih zmožnosti v javnih vrtcih. Poudariti pa je treba, da bi bilo smiselno tudi iz javnega vrtca v vrtec montessori vnesti nekaj primerov dobre prakse pri razvijanju predopismenjevalnih zmožnosti. Ena izmed prednosti javnega vrtca pri razvijanju predopismenjevalnih zmožnosti je zagotovo govorno nastopanje oz. spodbujanje le-tega.

Viri in literatura

Grginič, Marija, 2005: *Porajajoča se pismenost*. Domžale: Izolit.

Grginič, Marija, 2007a: Predopismenjevanje – most med vrtcem in šolo: razvoj semantične in pragmatične zmožnosti, zmožnosti dekodiranja in grafomotorične zmožnosti. V B. Vrbovšek (ur.), *Porajajoča se pismenost v predšolskem obdobju*. Ljubljana: Supra. 18–28.

Grginič, Marija, 2007b: Razvoj porajajoče se pismenosti v vrtcu ima velik pomen za nadaljnji otrokov uspeh v šoli. *Vzgojiteljica – za dobro prakso v vrtcih* 9(2).18–20.

Lillard, Angeline Stoll, 2005: *Montessori: The Science behind the Genius*. Oxford: Oxford University Press.

Marjanovič Umek, Ljubica, Kranjc, Simona, in Fekonja Peklaj, Urška, 2006: *Otroški govor: razvoj in učenje*. Domžale: Izolit.

Montessori inštitut: zavod za pomoč starem pri razvoju otrok. Dostopno na: <https://www.montessori-institut.si/hisaotrokAktualno.php> (6. 4. 2020).

Potočnik, Nataša, 2008: Individualizirano opismenjevanje. *Razredni pouk* 10(1–2).45–49.

Richardson, Sylvia Onesti, 1997. The montessori preschool: Preparation for writing and reading. *Annals of Dyslexia* 47(1). 239–256.

Združenje montessori Slovenije. Dostopno na: <http://www.zdruzenjemontessori.si/?lang=sl> (27. 3. 2020).

Zrimšek, Nataša, 2003: *Začetno opismenjevanje: pismenost v predšolski dobi in prvem razredu devetletne osnovne šole*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
